

Урок узагальнення: «Держави Азії та Латинської Америки»

Підсумуємо, як розвивалися країни Азії та Латинської Америки в період між Першою та Другою світовими війнами.

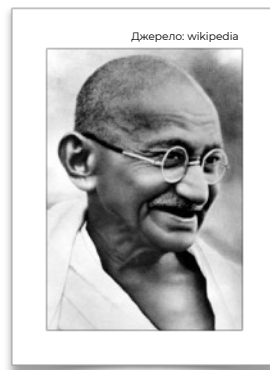
Це доволі широкий регіон, і кожна з держав Азії та Латинської Америки в довоєнний та післявоєнний періоди рухалися за власною траєкторією розвитку. Були спільні риси, як-от поява політичних лідерів на кшталт Сунь Ятсена та Мао Цзедуна в Китаї, Магатми Ганді в Індії чи Мустафи Кемалю в Туреччині. Однак багато моментів в історії цих держав відмінні.

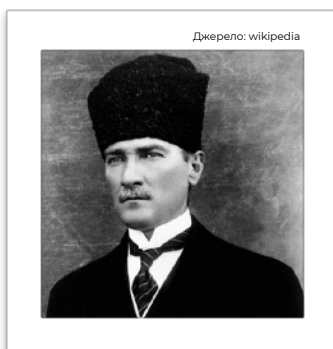
Сунь Ятсен
Китай

Мао Цзедун
Китай

Магатма Ганді
Індія

Мустафа Кемаль
Туреччина

Китай і Японія

Як приклад, Китай у міжвоєнний період вів подвійну боротьбу за становлення державності всередині між Гоміньданом та Комуністичною партією Китаю, так і з іноземною експансією Японії. Внутрішня складна боротьба підкосила країну, і вона стала легкою здобиччю для агресора.

А та ж Японія, незадоволена Версальсько-Вашингтонською системою, підкошена економічною кризою, але з глобальною ціллю панування у світі, поступово перетворюється в мілітаризовану країну. Вся внутрішня політика була спрямована на результат на міжнародній арені. Але агресивні військові дії Японії призвели лише до війни в Китаї та вступу її до Другої світової війни на боці гітлерівської Німеччини.

Після світової економічної кризи у Європі, як гриби, ростуть диктатури. Особливо виділялися режими Гітлера та Муссоліні, які були не задоволені Версальсько-Вашингтонською системою і прагнули її перегляду. І Німеччина, і Італія розраховували на те, що на далекому Сході в них буде союзник в особі Японії, теж ображеної європейськими лідерами. І розрахунок був слушним. 25 листопада 1936 року Японія підписала з Німеччиною Анतिकомінтернівський пакт, підтвердивши військовий союз.

Адольф Гітлер
фюрер Німеччини

Беніто Муссоліні
дуче Італії

Індія

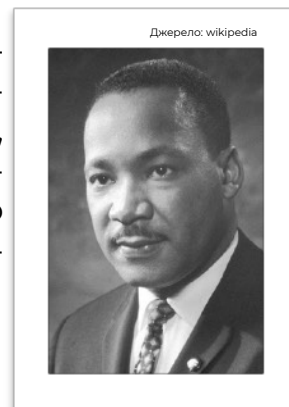
Індія як у довоєнний, так і в повоєнний час мріяла про здобуття незалежності від Британської корони. Й доволі своєчасною стала поява національного лідера в особі Магатми Ганді, який сформував новий метод національно-визвольного руху в Індії — сатьяграха — ненасильницький спротив.

Це унікальний спосіб боротися з поневолювачами, не дозволяючи собі насильницький спротив. В основі руху були кампанії громадянської непокорності на чолі з Магатмою Ганді. Хоч вони й не досягли головної мети — здобуття незалежності Індії, однак суттєво підірвали авторитет Британії у світі. Недаремно Ганді називали «босоногим переможцем імперії», адже він завдав багато клопоту британцям. І вони таки мусили йти на поступки, бо в очах прогресивного світу Магатма був жертвою, а британці — злими колонізаторами.

Також Ганді вдалося об'єднати поділене кастовими та релігійними традиціями суспільство Індії задля досягнення вищої мети — здобуття незалежності країни. Акції громадянської непокорності стали початком масштабного руху за незалежність Індії, який завершиться перемогою після Другої світової війни.

Цим методом боротьби захоплювався американський борець за громадянські права Мартін Лютер Кінг. Він писав: «Те інтелектуальне та моральне

задоволення, якого я не отримав від... революційних методів Маркса й Леніна, від теорії суспільного договору Гоббса, від оптимістичного заклику Руссо “назад до природи”, від філософії надлюдина Ніцше, я знайшов у філософії ненасильницького опору Ганді. У мене з’явилося відчуття, що це був єдиний моральний та насправді справедливий метод, доступний пригнобленим у їхній боротьбі за свободу».

Мартін Лютер Кінг

американський борець
за громадянські права

Туреччина, Іран, Афганістан

Туреччина після розпаду Османської імперії, Іран та Афганістан боролися за відновлення власної державності з країнами Антанти. Так, Туреччина на чолі з Мустафою Кемалем відстоювала свою територіальну цілісність у війні з грецькими військами, а Іран та Афганістан намагалися надавати плескачів британцям.

Цій волелюбній трійці вдалося відновити державний суверенітет. Політичні лідери Мустафа Кемаль у Туреччині, Реза-шах Пехлеві в Ірані та Аманулла-хан в Афганістані одразу після здобуття державності розпочали модернізаційні процеси в країнах, відмовившись від ключової ролі релігії в житті держави та перейшовши до державного регулювання економіки. Найвизначніших успіхів у цьому процесі досягла Туреччина, яка стала найбільш економічно розвиненою країною регіону.

Реза-шах Пехлеві
шахиншах Ірану

Аманулла-хан
падишах Афганістану

Латинська Америка

Країни Латинської Америки проходили свій, відмінний від азійського сценарію, шлях. Він вирізнявся з-поміж інших своїм стилем існування, оскільки після колоніальної залежності від Іспанії та Португалії у них вкоріненою залишилася влада латифундистів та каудильйо — військових лідерів.

Міжвоєнний період розвитку країн цього регіону характеризується протистоянням між демократичними та диктаторськими режимами. У 1920-ті рр.

тут здійснювалися реформи, які викликали спротив старої аристократії і призвели до військових переворотів та встановлення диктаторських режимів. У 1930-ті роки, після світової економічної кризи, починають вкладатися кошти в розвиток промисловості та з'являються демократичні режими, які намагаються розвивати країни.

Найбільш розвиненими країнами регіону були Бразилія, Аргентина, Чилі та Мексика. Остання вважається найбільш стабільною країною регіону, оскільки тут проводилися реформи поступово й одного спрямування.

Геополітичний інтерес регіонів

У геополітичному аспекті регіон Азії мав ключове значення для Третього Рейху та інших європейських країн, оскільки контроль над ним дозволяв змінити розподіл сил у світі.

Так, Іран сприймався Німеччиною не лише як ресурс для наповнення паливною сировиною, а як стратегічний пункт локації військ у подальшій війні з Радянським Союзом, оскільки його південь вважався найслабшою частиною.

Країни Латинської Америки розглядалися як сировинний придаток, оскільки це був переважно аграрний регіон. Однак для Німеччини регіон відігравав і стратегічну роль, адже перебував на південь від кордону США. Тобто, маючи тут свої сили, можна було стримувати США від участі в майбутній Другій світовій війні.

Висновки

Таким чином, кожна з країн Азії та Латинської Америки пройшла свій неповторний шлях до державного суверенітету, визначення своїх державних пріоритетів та цілей. Цей шлях не простий і доволі спірний, однак країни підходили з власним багажем до рубежу існування людства XX століття – Другої світової війни.

Завдання

1. Як ви вважаєте, в чому полягає роль лідера в боротьбі за незалежність держави? Поясніть свою думку, навівши приклади з життя Мустафи Кемалю, Суню Ятсена або Магатми Ганді.

2. Магатма Ганді, борець за незалежність Індії, відомий своєю філософією ненасильницького спротиву, написав два листа Адольфу Гітлеру, аби відвернути того від ідеї масштабної війни. Як ми знаємо, йому не вдалося переконати німецького фюрера. Опрацюйте перший лист Ганді до Гітлера напередодні Другої світової війни і спробуйте написати власне послання, більш переконливе, до німецького фюрера, аби зупинити його агресивні наміри.

Лист:

«23 липня 1939 року

Дорогий друже,

друзі спонукали мене написати Вам задля добра всього людства. Та я противився їхньому проханню, бо відчував, що всілякий лист від мене був би нахабством. Але щось говорить мені, що я не повинен обраховувати, а мушу звернутися до Вас, чого б це не коштувало.

Цілком очевидно, що сьогодні Ви — єдина особа у світі, яка може запобігти війні, котра здатна звести людство до стану дикунства. Чи варто Вам платити таку ціну за досягнення мети, якою б значною вона Вам не здавалася? Чи прислухаєтеся Ви до заклику людини, котра свідомо відкинула метод війни — і не без вагомого успіху? У кожному разі, я прошу пробачення, якщо помилився, пишучи до Вас.

Залишаюся Вашим щирим другом

М.-К. Ганді

Панові Гітлеру

Берлін, Німеччина»

3. Як ви вважаєте, чому Туреччина, Іран та Афганістан майже одночасно стали незалежними й розпочали модернізацію, але лише Туреччина досягла питомих результатів? Наведіть щонайменше три причини, кожен проілюструйте історичним фактом.

Рекомендовані джерела:

1. Персони століть: Мустафа Кемаль / Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=p7BxUzcBOUk>
2. Урок «Революція в Туреччині» / Електронний ресурс. Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=MHurq1Za680>
3. Країни Середнього і Близького Сходу / Електронний ресурс. Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=tB2k5248k_8
4. Країни Азії, Африки та Латинської Америки в перші десятиліття XX століття / Електронний ресурс. Режим доступу: <http://zno.academia.in.ua/mod/book/view.php?id=3098>
5. Всеукраїнська школа онлайн. 10 клас. Всесвітня історія. Японія / Електронний ресурс. Режим доступу: <https://cutt.ly/ohhHG6w>
6. Пекін 1920 р., колоризована хроніка / Електронний ресурс. Режим доступу: <https://cutt.ly/WhfXcBR>

7. Листи Ґанді до Ґітлера / Електронний ресурс. Режим доступу: <https://cutt.ly/shjRRcF>
8. Як Магатма Ґанді ненасильницьким методом боровся з приниженням індійців / Електронний ресурс. Режим доступу: <https://cutt.ly/chjRFYh>